

**Pomysł na projekt edukacyjny
dotyczący historii NSZZ "Solidarność"**

Kobiety - Filary Solidarności. Zapomniana część historii...

**Kanwą projektu jest książka i film
Marty Dzido: Kobiety Solidarności**

Autor: Katarzyna Frąckiewicz

Swarzędz/Gdańsk 2023

I. Opis głównych założeń projektu:

1. **Adresat:** społeczność szkolna, uczniowie szkoły ponadpodstawowej w wieku: 14-19 lat

2. Cele:

- uświadomienie roli i znaczenia kobiet w ruchu Solidarności oraz docenienie ich wkładu w walkę o wolność i demokrację w Polsce,
- zebranie i przedstawienie historii kobiet związanych z ruchem Solidarności, które często były pomijane lub zapomniane w tradycyjnych narracjach,
- odtworzenie i zachowanie wspomnień oraz historii kobiet, które brały udział w działaniach Solidarności,
- edukacja młodszych pokoleń na temat roli kobiet w historii,
- organizacja wydarzeń, które poświęcone będą historii kobiet związanych z Solidarnością tą lokalną i ogólnopolską,
- wykreowanie przestrzeni do dzielenia się historiami i doświadczeniami kobiet związanych z Solidarnością, aby ich głos mógł być usłyszany i doceniony,
- współpraca z instytucjami kulturalnymi, muzeami i archiwami, aby umożliwić udostępnienie i promowanie materiałów dotyczących historii kobiet w ruchu Solidarności,
- zainicjowanie debaty na temat równouprawnienia i roli kobiet we współczesnym społeczeństwie, opierając się na historii Solidarności jako inspiracji do działań na rzecz praw kobiet.
- stworzenie trwałego zapisu i pamiątek dla przyszłych pokoleń, aby upamiętnić wkład kobiet w ruchu Solidarności i przypominać o ich odwadze i determinacji.

3. Efekty:

Skrót:

- Zwiększona świadomość społeczna roli i znaczenia kobiet w ruchu Solidarności.
- Przywrócenie pamięci historycznej i uwzględnienie historii kobiet związanych z Solidarnością.
- Inspiracja dla kobiet dzisiejszych czasów, aby angażowały się w walkę o swoje prawa.
- Wzmocnienie równouprawnienia i podniesienie świadomości na temat roli kobiet we współczesnym społeczeństwie.
- Stworzenie trwałego dziedzictwa i pamiątki dla przyszłych pokoleń.
- Wzmocnienie więzi społecznych poprzez tworzenie przestrzeni do dialogu i współpracy.
- Wzrost tożsamości i pewności siebie kobiet.
- Rozszerzenie kanonu historycznego o perspektywę kobiecą.
- Stymulowanie badań naukowych nad historią kobiet w ruchu Solidarności.
- Inspirowanie działań na rzecz równości płci.
- Kreowanie wzorca dla innych projektów, które uwzględniają głos kobiet w historii.

Rozbudowana wersja efektów:

- **Zwiększenie świadomości społecznej:** Projekt przyczynia się do zwiększenia świadomości społeczeństwa o roli i znaczeniu kobiet w ruchu Solidarności poprzez edukację, wystawy i inne działania. Ludzie zdobędą głębsze zrozumienie historii i wpływu kobiet na walkę o wolność i demokrację.
- **Przywrócenie pamięci historycznej:** Dzięki projektowi zostaną odkryte, udokumentowane i zachowane historie kobiet związanych z Solidarności, które często były zapomniane lub pomijane. To przywrócenie pamięci pozwoli na pełniejsze zrozumienie historii ruchu.
- **Inspirowanie dziewcząt/kobiet dzisiaj:** Historie kobiet zaangażowanych w Solidarność mogą służyć jako źródło inspiracji dla kobiet dzisiejszych czasów, zachęcając je do angażowania się w walkę o swoje prawa i równouprawnienie.
- **Wzmocnienie równouprawnienia:** Projekt może przyczynić się do podniesienia świadomości na temat równouprawnienia i znaczenia roli kobiet we współczesnym

społeczeństwie. Może to prowadzić do większego zaangażowania w działania na rzecz równouprawnienia i wpływu na politykę publiczną.

- **Tworzenie dziedzictwa:** Dzięki projektowi zostanie stworzone trwałe dziedzictwo dla przyszłych pokoleń, które będzie upamiętniać wkład kobiet w ruch Solidarności. To zapewni kontynuację pamięci i inspirację dla przyszłych pokoleń.
- **Wzmocnienie więzi społecznych:** Działania projektowe, takie jak organizacja wystaw, konferencji i spotkań, tworzą przestrzeń do dialogu, wymiany doświadczeń i budowania więzi społecznych. Mogą one zachęcać do współpracy i solidarności w społeczności.
- **Kreowanie przestrzeni dla kobiet:** Projekt może stworzyć bezpieczną i inspirującą przestrzeń dla kobiet, w której mogą dzielić się swoimi historiami, doświadczeniami i perspektywami. To może przyczynić się do budowania więzi międzykobiecych, wzmacniając poczucie wspólnoty.
- **Zwiększenie reprezentacji kobiet:** Działania projektu mogą przyczynić się do zwiększenia reprezentacji kobiet w sferze publicznej, włączając ich głosy i perspektywy w dyskusjach dotyczących historii, polityki i społeczeństwa.
- **Aktywizacja społeczna:** Projekt może stymulować aktywność społeczną, zachęcając uczestników do angażowania się w różne formy działalności, takie jak wolontariat, organizowanie wydarzeń czy prowadzenie badań.
- **Przekształcanie narracji historycznej:** Dzięki projektowi może nastąpić przekształcenie tradycyjnej narracji historycznej, w której rola kobiet była pomijana lub marginalizowana. To otwiera drogę do bardziej kompleksowego i sprawiedliwego opowiadania historii.
- **Wspieranie badań i nauki:** Projekt może zachęcać do prowadzenia badań naukowych nad historią kobiet w ruchu Solidarności, co przyczyni się do poszerzenia wiedzy i pogłębienia analizy poprzez uświadamianie ich historycznych dokonań i roli w ruchu Solidarności. Może to przyczynić się do budowania poczucia własnej wartości i pewności siebie.
- **Rozszerzenie kanonu historycznego:** Działalność projektu wpływa na rozszerzenie kanonu historycznego, który często koncentruje się na męskich liderach i wydarzeniach. Przez uwzględnienie historii kobiet związanych z Solidarności, projekt przyczynia się do bardziej kompleksowego i sprawiedliwego przedstawienia historii.
- **Stworzenie platformy dla dialogu:** Projekt tworzy platformę dla dialogu i wymiany poglądów na temat roli kobiet w historii Solidarności. Może to prowadzić do głębszego zrozumienia różnych perspektyw i budowania większego porozumienia.
- **Inspirowanie badań naukowych:** Działalność projektu może zachęcić badaczy i naukowców do prowadzenia dalszych badań nad historią kobiet w ruchu Solidarności. To może przyczynić się do poszerzenia wiedzy i poznania nowych faktów na ten temat.
- **Wzmocnienie działań na rzecz równości płci:** Poprzez podkreślanie roli kobiet w ruchu Solidarności, projekt może wzmocnić działania na rzecz równości płci. Może to prowadzić do większej uwagi i zaangażowania społecznego w eliminowanie nierówności i dyskryminacji.
- **Kreowanie wzorca dla innych projektów:** Działalność projektu "Filary/Kobiety Solidarności. Zapomniana część historii..." może stanowić wzorzec dla innych inicjatyw, które dążą do przywracania pamięci i uwzględniania głosu kobiet w historii. Może to inspirować i mobilizować inne społeczności do podobnych działań.

II. Przebieg i realizacja projektu

1. Ramy czasowe projektu z krótkim harmonogramem działań:

- cały rok szkolny
- jedno/dwa działania w miesiącu

2. Krótki opis niezbędnych prac przygotowawczych do podjęcia aktywności przez uczniów

Niezbędne działania: przeprowadzić badania i analizę historii Solidarności, przeprowadzić wywiady z osobami zaangażowanymi w ruch, gromadzić dokumenty i fotografie, organizować spotkania z ekspertami, tworzyć wystawy i prezentacje, edukować rówieśników oraz współpracować z lokalnymi instytucjami.

Te prace przygotowawcze stanowią kluczowy element, który umożliwi uczniom lepsze zrozumienie i przedstawienie historii kobiet związanych z Solidarności.

Bardziej szczegółowo:

- **Badanie i analiza historii:** Uczniowie powinni przeprowadzić badania na temat historii Solidarności i roli kobiet w tym ruchu. Mogą korzystać z dostępnych źródeł, książek, artykułów lub materiałów archiwalnych, aby zdobyć dogłębną wiedzę.
- **Wywiady i relacje świadków:** Uczniowie mogą przeprowadzić wywiady z osobami, które były bezpośrednio zaangażowane w ruch Solidarności i które miały kontakt z kobietami związanymi z tym ruchem. Te relacje mogą dostarczyć unikalnych perspektyw i wyjątkowych historii.
- **Gromadzenie dokumentów i fotografii:** Uczniowie powinni skompletować i gromadzić dokumenty, fotografie i inne materiały związane z kobietami w ruchu Solidarności. Mogą zbierać kopie dokumentów, fotografie, plakaty lub prasę z tamtego okresu.
- **Organizacja spotkań z ekspertami:** Uczniowie mogą zaprosić ekspertów, historyków lub aktywistów, którzy specjalizują się w historii Solidarności lub równouprawnieniu, na spotkania w szkole. Tego rodzaju spotkania umożliwią uczniom zdobycie cennych informacji i porozmawianie z ekspertami na żywo.
- **Tworzenie wystaw/prac i prezentacji:** Uczniowie mogą przygotować wystawy, prezentacje multimedialne lub plakaty, które będą ukazywały historię kobiet związanych z ruchem Solidarności. Mogą one być prezentowane w szkole, lokalnych instytucjach kulturalnych lub bibliotekach.
- **Edukacja rówieśników:** Uczniowie mogą przeprowadzić prelekcje lub warsztaty dla innych uczniów, aby podzielić się swoją wiedzą i zachęcić ich do zainteresowania się tematem. Mogą również organizować dyskusje lub debaty na temat równouprawnienia i roli kobiet we współczesnym społeczeństwie.
- **Współpraca z lokalnymi instytucjami:** Uczniowie mogą nawiązać współpracę z lokalnymi muzeami, archiwami, organizacjami społecznymi lub innymi instytucjami, które mogą wspomóc ich działania. Współpraca ta może obejmować wymianę informacji, dostęp do zasobów czy organizację wspólnych wydarzeń.

3. Krótka charakterystyka poszczególnych przedsięwzięć edukacyjnych w ramach projektu:

A. Inauguracja projektu - IX/X 2023

- a. **Brakująca część historii - kobiety w podręcznikach szkolnych a raczej ich brak! - praca uczniów w grupach ćwiczeniowych** (uczniowie przeglądają swoje podręczniki w celu przesledzenia ile i jakie kobiety w nich występują) + **prelekcja Agnieszki Jankowiak Maik - babka od histy**, która podsumowuje wnioski uczniów, iż w szkolnych podręcznikach mówi się i pisze zdecydowanie za mało! (nauczyciel również samodzielnie może podsumować ćwiczenie)

Jako materiał pomocowy:

Historia bez Polki co podręczniki mówią o kobietach: gzeta.pl

<https://www.publio.pl/historia-bez-polki,p752892.html>

- b. **Jak rodziła się Solidarność? Solidarność w Wielkopolsce** - lekcja wprowadzająca - pracownik IPN Poznań - Arkadiusz Małyszko oraz **projekcja filmu: „Solidarność według kobiet”**, reż. Marta Dzido i Piotr Śliwowski - na forum szkoły

Film:

„Solidarność według kobiet”, reż. Marta Dzido i Piotr Śliwowski 2014r. -

współproducentem tego filmu był Instytut Pamięci Narodowej

<https://www.youtube.com/watch?v=fQzNeQCLYB4>

B. październik

Na podstawie obejrzanego filmu dokumentalnego i innych dostępnych źródeł młodzież tworzy prace - **lapbook o wybranej/jednej postaci kobiecej: Kobiety działaczki Solidarności.**

Lapbooki wykonane przez uczniów (praca indywidualna lub grupowa - w zależności od liczebności klasy), zebranie materiału, selekcja, stworzenie prac i przedstawienie swojej postaci na forum. Z powstałych prac powstanie **wystawa** dostępna dla społeczności szkolnej.

Czas na wykonanie zadania: miesiąc.(do końca października)

C. listopad

Warsztaty :

- a. **Tworzymy infografikę:** Kobiety/działaczki Solidarności (dzięki współpracy informatyków szkolnych - starszych roczników klas technikum informatycznego) - Kobiety Solidarności

Jako przykład demonstracyjny infografiki posłuży moja praca zaliczeniowa: Gołdapianki z Wielkopolski.

i/lub

- b. **Sketchnotki -rysunkowe notatki** - o Kobietach/działaczkach Solidarności - (warsztaty poprowadzi zaproszony specjalista do wykonywania tego typu notatek z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu).
- c. Powstałe prace będą zaprezentowane społeczności szkolnej. - wystawa.

D. grudzień

- a. Życie codzienne w PRL-u /w czasie stanu wojennego:

KONKURS: kartka z pamiętnika/wywiad z członkiem rodziny, który pamięta czasy PRL -u / stanu wojennego.

Prace zostaną ocenione przy współpracy z nauczycielami języka polskiego i wyłonieni zwycięzcy. Najlepsze prace zostaną nagrodzone i zaprezentowane podczas finału projektu.

- b. **Turniej gier planszowych w szkole** odwołujących się do o tematyki czasów PRL-u (klasa na klasę) lub dla młodszych dzieci **zabawy w gry z czasów PRL-u podczas przerw/na lekcjach WF.**

Mała odpowiedź/inspiracja:

<https://ronja.pl/15-zabaw-z-czasow-prl/>

<http://www.olomanolo.pl/zabawy-z-dziecinstwa-prl-ktore-warto-pokazac-swoim-dzieciom/>

Gry planszowe: m.in.: Kolejka, Pan tu nie stał, Gnaj do celu w PRL-u

<https://popbookownik.pl/pan-tu-nie-stal-czyli-top-5-najciekawszych-gier-planszowych-o-prl/>

E. styczeń/luty

Praca na lekcji historii/wos/hit/j.pol z **pamiętnikiem p. Marii Zujewicz - tekst źródłowy** - czas stanu wojennego w Polsce/Poznaniu

Temat: Stan wojenny w Poznaniu/Polsce w relacji nauczengo świadka.

Wykorzystanie mojej pracy zaliczeniowej dotyczącej Biografii bohatera: Maria Zujewicz i jej pamiętnik

E. marzec

Dzień Kobiet:

- a. **Spotkanie autorskie w szkole z Martą Dzido - Kobiety Solidarności.**
b. **Spotkanie ze świadkiem/kami historii - działaczki lokalnej / Wielkopolskiej Solidarności:**
- ❖ Maria Zujewicz
  - ❖ Dorota Nowacka
  - ❖ Hanna Lewandowska

Spotkanie ze świadkami historii będzie zakończeniem projektu i zarazem jego podsumowaniem, dla najbardziej zaangażowanych uczniów i biorących udział w konkursie nagrodą będzie **wycieczka**.

Uczestnicy Dnia Kobiet będą mogli również **zapoznać się z pracami**, które powstaną w ramach tego projektu.

4 .Finał projektu - Wycieczka :

Nagroda dla zaangażowanych uczniów w powyższym projekcie:

Wycieczka do Gdańska; w planach: PKM Strzyża mural Kobiety Wolności oraz zwiedzanie Europejskiego Centrum Solidarności

+ spotkanie ze świadkiem historii

lub

Wrocławia zwiedzanie Centrum Historii Zajezdnia

+ spotkanie ze świadkiem historii

III. Załączniki i materiały poglądowe: ikonografia, treści merytoryczne

Film:

„Solidarność według kobiet”, reż. Marta Dzido i Piotr Śliwowski 2014r. współproducentem tego filmu był Instytut Pamięci Narodowej
<https://www.youtube.com/watch?v=fQzNeQCLYB4>

Książki:

Marta Dzido, Kobiety Solidarności, Świat Książki, Warszawa 2016.
Anna Herbich, Dziewczyny z Solidarności. Prawdziwe historie, Wyd. Znak, Kraków, 2016
Shana Penn, Podziemie kobiet, Wyd. Rosner i Wspólnicy, 2003.
Shana Penn, Sekret Solidarności, Wyd. W.A.B., 2014
Ewa Kondratowicz, Szminka na sztandarze. Kobiety Solidarności 1980-1989. Rozmowy. Wyd. Sic, 2001.

Linki do materiałów:

Historia bez Polki co podręczniki mówią o kobietach: gzeta.pl
<https://www.publio.pl/historia-bez-polki,p752892.html>

Inne:

Mural „Kobiety Wolności” na stacji PKM Gdańsk Strzyża

<https://www.youtube.com/watch?v=TeiMr8Pnbko>

<http://www.pkm-sa.pl/2019/07/08/5032/>

Nie byliśmy bohaterami. Strajk oczami kobiet, Europejskie Centrum Solidarności Gdańsk
<https://www.youtube.com/watch?v=2IkLbM4CeLk>

Solidarność była kobietą. Zapomniane bohaterki: Aleksander Kaczorowski

<https://www.dw.com/pl/solidarno%C5%9B%C4%87-by%C5%82a-kobiet%C4%85-zapomniane-bohaterki/a-54541807>

Rozmowa na Campus Polska Przyszłości - Kobiety Solidarności: Łukasz Lipiński rozmawia z Ludwiką Wujec i Ewą Kulik - Bielińską

https://www.youtube.com/watch?v=Y3eSd1H_824

Podsumowanie:

"Projekt Kobiety - Filary Solidarności. Zapomniana część historii..." stanowił ważny krok w przywracaniu pamięci o kobietach związanych z ruchem Solidarności oraz uświadamianiu ich kluczowej roli w historii Polski. Poprzez badania, analizę, zbieranie dokumentów i organizację różnorodnych działań, uczniowie zdobyli głębszą wiedzę na temat ich dziedzictwa i wpływu na społeczeństwo.

Projekt nie tylko uwzględnił kobiece perspektywy, ale także stworzył przestrzeń dla dialogu, inspirując młodych ludzi do angażowania się w walkę o równość i sprawiedliwość. Poprzez tworzenie prac, wystaw, prezentacji i edukowanie rówieśników, uczniowie przekazali wartościowe przesłanie o konieczności doceniania kobiet w historii i współczesnym społeczeństwie.

Ten projekt nie tylko wzmocnił tożsamość kobiet, ale również poszerzył kanon historyczny o ich nieodłączny wkład. Inspirował badaczy, mobilizował społeczności lokalne i stanowił wzorzec dla innych inicjatyw, które dążą do uwzględniania kobiecego głosu w historii.

Dzięki projektowi „Kobiety - Filary Solidarności. Zapomniana część historii...”, historia kobiet związanych z ruchem Solidarności odzyskała swoje miejsce i znaczenie. Jego efekty będą trwałe, budując większą świadomość, równość płci i umacniając tożsamość kobiet w społeczeństwie."

Takie podsumowanie podkreślałoby ważność projektu, jego wpływ na społeczeństwo, a także podkreślałoby długoterminowe efekty, jakie będzie miał dla wiedzy historycznej i działań na rzecz równości płci.